

Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyon Etkinliklerine Katılımlarındaki Sosyolojik Etkenler ve Yapısal Kısıtlamalar

Sociological Factors and Structural Limitations on College Students' Participation in Recreational Activities

Metin KILIÇ, Gülden ŞENER

ÖZ

Rekreasyon etkinliklerine katılımın temelinde sosyo-kültürel etkenlerden söz edilmektedir. Bireylerin günümüz karmaşık toplum yapısı içerisinde kurumsal anlamda serbest zamanlarını değerlendirmeleri bir sorun haline gelmiştir. Bu nedenle gençlerin mevcut toplumsal yapıyla bütünleşmeleri için serbest zaman etkinliklerine katılmalarını sağlayacak alanlar yaratılması ve bu etkinliklere katılımların artırılması için çalışmalar yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma 2012-2013 yılında Adıyaman Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde eğitim ve öğretim gören öğrencilerine yapılmıştır. Örneklem, tesadüfi örneklem tekniğine göre, evreni temsil etme düzeyi kustaşlarına uygun olarak belirlenmiştir. 391 anket uygulaması yapılan araştırma açıklayıcı alan araştırmasıdır. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin kişilik yapısını etkileyen, sosyalleşme sürecinde etken olan serbest zamanlarını olumlu değerlendirme fırsatlarının yeteri kadar olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca üniversiteden beklentileri ile ilgili çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Rekreasyon, Gençlik, Üniversite, Yapı

ABSTRACT

Socio-cultural factors are said to exist on the basis of the participating in the recreational activities. In today's complex social structure, institutionally, individuals' recreational activities have become a problematic issue. Thus, it is thought to be vital that studies must be done in order to create spaces for recreational activities for the integration of young people with the existing social structure and increase the participation level to these activities. This research was carried out on the students who studied in different faculties of Adıyaman University in 2012-2013. The sample of research was determined according to random sampling technique, compliant with the criteria's of the level of representing the population. The study is a descriptive field research in which 391 questionnaires were conducted. As a result of the research it was determined that the college students' recreation opportunities, which are factors in the process of socializing and effect their personalities, are inadequate. Besides, striking results were gained regarding their expectations from university.

Keywords: Recreation, Youth, University, Structure

GİRİŞ

Rekreasyon etkinliklerine katılım için ilk akla gelen bir zaman dilimi içerisinde olmasıdır. O halde öncelikle zorunlu çalışma ya da rutin olarak yapılan işlerin dışında kalan bir serbest zamandan bahsetmek gereklidir. 1899 yılında yayınladığı *The Theory of The Leisure Class* ("Aylak Sınıf Teorisi") isimli eseriyle T. Veblen'e göre 'serbest zaman' terimi, ne tembelliği ne de

istirahatı ifade eder. Ona göre serbest zaman, zamanın üretime yönelik olmadan tüketilmesi demektir. Verilen tanımın karmaşıklığını ortadan kaldırmak adına serbest zaman, yemek, uyku ve cinsel ihtiyaçların karşılanması gibi fizyolojik, ev içinde yapılması zorunlu bazı işler gibi ailevi ve iş hayatı gibi mesleki faaliyetlerin dışında kalan, tamamen ferdin tercihiyle bağlı olarak tek başına ya da grup halinde özgürce yapılan faaliyet-

Metin KILIÇ (✉)

Düzce Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Düzce, Türkiye
Duzce University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Sociology, Düzce, Turkey
metinkilic@duzce.edu.tr

Gülden ŞENER

Milli Eğitim Bakanlığı, Rehber Öğretmen, Mersin, Türkiye
Ministry of National Education, Guidance Counselor, Mersin, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 19.06.2013

Kabul Tarihi/Accepted : 22.07.2013

lere ayrılan zaman olarak tanımlanabilir (Aslantürk & Amman, 2009).

Günümüz toplumlarında çalışmanın insanlar için bir gereksinim olduğu yadsınamaz. İnsanlar gereksinimlerini karşılamak için çalışmak zorundadırlar. Ancak bu, çalışmanın serbest olmadığı ya da insan yaşamını kısıtladığı anlamına gelmemelidir (Köktaş, 2004). 20. yüzyıl sonlarında insanların dinlenme ve eğlenme isteklerinde büyük artış ve farklılıklar olmuştur. Kapitalistlerin dini gibi kabul edilen 'iş ve çalışma' yerini yavaş yavaş 'dinlenme ve eğlence'ye bırakmıştır. Tüm çalışan kesimlerde haftalık çalışma süreleri kısaltılmıştır. Kısaltılan çalışma süreleriyle birlikte serbest zamanları değerlendirme anlayışında ve amaçlarında hızlı bir değişim ve gelişme meydana gelmiştir. Çalışan insanın bedensel olarak yapacağı işin azalması ile birlikte artan serbest zamanın kullanılmasında insanın mutlu olabilmesi için farklı etkinliklerle uğraşması zorunludur (Kılıç, 2008). Özellikle çalışan insan için serbest zaman etkinliklerine başvurmak, insanın yeniden enerji kazanması bakımından gereklidir. Böylece kişiler yaşam bağları güçlenmiş ve sağlıklı kişi durumuna gelmiş olurlar (Tezcan, 2010). Bu açıdan serbest zamandan yola çıkarak rekreasyonu tanımlamak gerekirse; rekreasyon bilerek katıldığımız, özgür, mutluluk verici doğal tutum içeren duygularımızı ifade edebileceğimiz, iş hayatı ve zorunlu fizyolojik ihtiyaçların dışında yapılan eğlenceli etkinliklerin tümünü kapsamaktadır (Kılıç, 2011). Günümüz anlayışına göre insanların çalışmak kadar, rekreasyon etkinliklerine zaman ayırma ihtiyaçları da artmıştır.

Genelde rekreasyon kavramı Batı temelli bir kavramsallaştırma olarak ortaya çıkmıştır. Toplumun sosyal ve ekonomik dönüşümü sonrasında 'modern' insanın, rekreasyonu tanımlarken belirttiğimiz gibi, işten arta kalan zamanını nasıl değerlendirdiği bir 'sorun' olarak algılanmış; etkin, verimli ve mutlu insan yaşamı için bu zamanların nasıl değerlendirilebileceğine ilişkin bilimsel değerlendirmeler ve araştırmalar yapılmıştır. Daha özele indirgemek gerekirse, ilk bilimsel değerlendirmelerde 'nasıl bir rekreasyon?' sorusu bir anlamda 'nasıl bir toplum istiyoruz?' sorusunun karşılığında üretilmiştir. Örneğin, Jackson (1986), 'doğaya' yönelik tutumları içeren bireysel ve toplumsal değerlerin rekreasyon etkinliklerinde mutlaka dikkate alınması gerektiğini belirterek Batı toplumunun iki tür toplum modelinin rekreasyon seçimlerini etkilediğini belirtir: Bunlar, 'tüketici toplum' ("consumer society") ve 'koruyucu toplum' ("conservative society") değerleridir. Ona göre, materyalizmin baskın olduğu tüketici toplum modeline karşın kaynakları verimli ve etkin kullanarak, daha az materyalle daha anlamlı ilişkiler kuran ve bunu yaparken doğal yapıya zarar vermeyen koruyucu toplum değerleri giderek daha fazla kabul görecektir ve bu kabul kapalı alandan ziyade açık alan rekreasyonunda da kendini bulacaktır. Örneğin karmaşık araç-gereç, enerji sarfiyatı ve 'yarışma' ortamı gerektiren bazı etkinliklere karşın (örn., motor sporları) koşu, meditasyon, bisiklet sürmek, bahçevanlık, doğa yürüyüşleri, doğada yaşam gibi sade ve basit etkinliklerin tercih edilmesinde tüketici toplum yerine koruyucu toplum değerlerinin baskın olduğu belirtilmiştir.

Rekreasyon etkinliklerine katılım toplumdan topluma değişiklik gösterebileceği gibi kişiden kişiye de farklılık gösterebilir. Bir et-

kinlik, bir kültürde rekreasyon faaliyeti olabilirken bir diğerinde iş olabilmektedir. İçinde bulunulan ortam ve şartlar, etkinliğin bir rekreasyon biçimi olup olmadığı konusunda etkin faktörlerdir (Hacıoğlu, Gökdeniz, & Dinç, 2009). Zevk için akşam yemekten sonra yürüyüş yapmak bir rekreasyon şekli olabilirken, üniversiteye derse gidip gelirken yürümek bir ulaşım şeklidir.

Elbette günümüz modern toplumlarında rekreasyon etkinliklerine katılım yapılış yeri, zamanı, şekli gibi farklı sınıflamalara tabi tutulmaktadır. Kraus, bu rekreasyon etkinliklerine katılımı bireysel ve sosyal rekreasyon şeklinde ikiye ayırmaktadır. Bireysel rekreasyon kişinin tek başına yaptığı etkinlikleri içine alırken sosyal rekreasyon, grup ortamında rahat sosyalleşmek ve değişim için insanları bir araya getiren rekreasyon program ve faaliyetlerini içine almaktadır (Kraus, 1979). Bireysel ve sosyal rekreasyona katılımın yeri açısından ayrıışmanın söz konusu olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Sosyal rekreasyon, yerel yönetimler ve eğitim kurumları gibi sosyal kurumlar aracılığıyla toplumun hizmetine sunulan serbest zaman etkinliklerini kapsamaktadır. Rekreasyonun tanımı sırasında sınırlandırılmış olsa da, bireyin özel rekreasyon tercihi onu olumsuz bir etkinlik içinde yer alabilir. Sosyal rekreasyon programları sadece olumlu değerleri bünyesinde barındıran rekreasyonu sağlamakla ilgilenirler. Kâr amacı gütmeyen toplumsal kurum veya kuruluşların, farklı yaş, geçmiş ve ilgilerine göre insanların gereksinimlerini karşılamak için sundukları programları içerir (Tekin, 2009). Programlara katılım noktasında bireysel ve grup bağlamında, kapalı ve açık alanda yapılan rekreasyon etkinlikleri gibi iki tür sınıflandırma hakkında bilgi vermek anlamlıdır.

Kapalı alan rekreasyonu bireye serbest zamanlarını etkili kullanmak, modern toplumda yaşam kalitesini arttırmak adına kapalı alanlar içerisinde insanların yaptığı rekreasyon etkinliklerinin bütünü kapsamaktadır. Kapalı alan rekreasyonu çalışma zamanı dışında özel kuruluşlarda, kamu kurumlarında ya da özel alanlarda yapılan etkinlikleri içine almaktadır. Yani kapalı alan rekreasyonu insan eliyle yapılan mekanların ergonomik kullanımını sağlayan her türlü faydalı etkinliği içinde barındıran bir kavramdır.

Üniversite gençliğinin, üniversite içerisinde ders dışında sosyo-kültürel etkinliklere katılımında, kurumsal yapının sunduğu alanlar etkindir. Gençlere verilen ders eğitiminin dışında, onların sosyalleşmesini ve kişilik yapısının oluşmasında etken olan ders dışı etkinlikler için ilgili alanların yaratılması şarttır. Kapalı spor salonları, yüzme havuzu, kütüphane, sinema, tiyatro alanları, teknoparklar, eğlence alanları gibi alanlar gençlerin eğitim ve gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek alanlardan sadece bir kısmıdır.

Açık alan rekreasyonu ise bu değerlendirme etkinliklerinin açık alanda (doğal yaşam, kamp alanları, orman, park, bahçe, spor alanları gibi) gerçekleştirilmesidir. Doğal ortamlar, parklar ve diğer iyileştirici doğal mekânların insanları önemli ölçüde etkilediği, dinlenme ve rahatlama için imkânlar sunduğu, enerjinin harcanması ve egzersiz için önemli fırsatlar yarattığı bilinmektedir. Bu tür rekreasyona literatürde bazen *sportif rekreasyon* bazen de *kırsal rekreasyon* kavramlarıyla rastlanmaktadır. Rekreasyon etkinlikleri içinde, temeli fiziksel egzersize veya çeşitli

spor branşlarının rekreatif amaçlı uygulanmasına dayanan ve rekreasyon etkinliklerinin büyük bir bölümünü oluşturan türüne sportif rekreasyon denmektedir (Chase,1996/Akt. Amman, Aykora, Tekin, & Kılıç, 2010). Kırsal rekreasyon ise kırsal kökenli olmayan, ancak geniş arazi kullanımı ve bazı doğal özellikler gerektirmesi nedeniyle kırsal alanda yapılabilen rekreasyon faaliyetleridir ve en önemli özelliği faaliyetlerin doğal ortam gerektirmesidir (Özgüç, 1994). Literatürde açık alan rekreasyonunun yararları genellikle psikolojik rahatlama, egzersiz ve sağlıklı yaşam, stresten uzaklaşma, yenilenme, yaratıcılık ve özgür alanlar bağlamında tartışılmıştır.

Kapalı/açık alan rekreasyonunun gençlik dönemi için de değerler bağlamında böyle bir sorusu olmalıdır: 'Nasıl bir gençlik? ve nasıl bir toplum?' Yaşamın kendisi için anlam ve amacını keşfederek enerjisini bu yönde kullanan katılan, sorgulayan, yapıcı yönde eleştiren ve yapıcı yönde harekete geçen gençlik mi? Sinmiş, suskun, vazgeçmiş, günü kotaran, asosyal, apolitik gençlik mi? Yoksa vuran, kıran, yaralayan, inciten, zarar veren gençlik mi?

Bu bağlamda yapılan çalışmalarda gençlik ve kapalı/açık alan rekreasyonu 'alanın' ("space") tanımı ve kullanımına özel bir önem vermiştir. Schuster ve Dobbie (2011), 'gençlik sivil alanını', gençlerin eleştirel, diyaloga ve eylem içinde olmasını sağlayan yollar, yapılar ve araçlar olarak tanımlamıştır. Birçok araştırmacı, 'alanın' insanları özgürleştiren ve topluma katan yönlerini araştırmıştır. İlk kez Evans ve Boyte (1992), 'özgür alanlar' kavramını, formal/informal alanlarla toplum değişimi arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanmıştır (Schuster & Dobbie, 2011). Toplumsal değişimi üstlenecek gençleri yetiştiren üniversitelerin de bahsedilen özgür alanların kullanımıyla ilgili sorumlulukları olmalıdır.

Adıyaman Üniversitesi'nde üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bu araştırmada da serbest zamanların değerlendirilmesi büyük ölçüde üniversite bünyesinde sunulan/sunulması beklenen faaliyetler bağlamında ele alınmıştır. Buradaki 'alan' üniversite öğrencilerinin katılımını, diyaloga dayalı eleştirilerini ve inisiyatif kullanarak eyleme geçmelerini desteklemeye uygun yapılarıdır. Bununla birlikte, hâlihazırdaki faaliyetlerin sınırlı bir kısmı 'açık alanda' sunulmaya uygun niteliktedir. Dolayısıyla kapalı alanda anlaşılacak ve yönetilemeyecek bazı boyutların (mekânın/alanın özgür kullanımı, liderlik, dayanışma, rekabet gibi) açık alanda deneyimlenmesi olanaksız hale gelmektedir.

Açık ve kapalı alan rekreasyonu ile ilgili düzenlemeler genellikle belediyelerce üstlenilmişse de özellikle çocuk ve gençlere yönelik olarak islahevi, okul, bağımlılık tedavi merkezi gibi kuruluşlarda da açık alan rekreasyonu terapötik (iyileştirici) ve rehabilite edici (düzeltici) amaçlarla kullanılmaktadır. Bununla birlikte son yıllarda bu faaliyetlerin yalnızca davranışsal ve duygusal sorunları olan gençleri değil bir önleyici faaliyet olarak tüm gençleri kapsaması gerektiği düşünülmektedir. Örneğin, Witt ve Crompton (2003), Amerika'da 'park ve rekreasyon birimleri' tarafından sunulan rekreasyon programlarının artık sorunlu gençlerin yaşadığı riskleri azaltmak yerine tüm gençler için 'pozitif gençlik gelişimi'ni hedeflediğini ve bu yaklaşımın

özellikle okullarda sorun yaşayan gençlerin (madde ve alkol bağımlılığı, şiddet gibi) diğerleri tarafından damgalanmaması için tercih edildiğini belirtmiştir. Sonuç olarak bu faaliyetlerin bazı gençleri değil, tüm gençleri hedef alacak biçimde düşünülmesi ve planlanması gerektiği açıktır.

Açık alan rekreasyonu ile ilgili sık vurgulanan konulardan biri de özellikle Amerika ve Kanada'da uygulamalarına sıklıkla rastlanan belediye parkları ve rekreasyon kuruluşlarıdır. Bu ülkelerde açık alan rekreasyonu, gençlerin sosyalleşmesinde ve toplum katılımında önemli bir 'deneysel alan' olarak görüldüğünden örneğin spor 'koçlarının' ve gençlerle çalışan gönüllülerin rollerine sıklıkla değinilmiştir. Barcelona ve Young (2010), gönüllü koçların genellikle eğitimsiz olduklarını ve gençlerin yaşamlarında oynadıkları role hazırlıklı olmadıklarını belirterek bu durumun bir sorun yarattığına kanaat getirmiştir. Üniversite gençliği bağlamında düşünüldüğünde, özellikle topluluk faaliyetlerinin süpervizyonunu üstlenen öğretim elemanlarının, gençlerin kendi kendilerini örgütlemeleri, demokratik uygulamaları, sınırlarını ve özgürlüklerini denemeleri anlamında yol gösterici ve kendi tutum/davranışları anlamında da 'rol model' olduklarının farkında olmaları gerekir.

Göz önünde bulundurulması gereken realite, eğitim kurumu içerisinde üniversiteler, demografik açıdan gençlerin en yoğun olduğu kurumdur. Eğitim kurumu içerisinde bir genç, öncelikli olarak eğitim ihtiyacını karşılamakla yükümlü olduğu gibi, diğer toplumsal faktörlerle de etki altındadır (Kılıç & Öztürk, 2011). Gençlerin serbest zamanlarını değerlendirmeleri ve rekreatif etkinliklere katılmaları, üniversite eğitimi sırasında okulların kendilerine sundukları olanaklar kapsamında yarı örgütlü bir şekilde gerçekleşmekte; bu bağlamda üniversiteler öğrencilerin resmi eğitim dışında kalan zamanlarını iyi bir şekilde değerlendirmeleri için de yönlendirici rol üstlenebilmektedirler. Üniversitelerin hazırladıkları rekreasyon programları ve buna ilişkin altyapı olanakları, gençlerin aralarındaki iletişimi arttırırken diğer katılım nedenlerini de tatmin etmektedir (Tekin, Yıldız, Akyüz, & Uğur, 2007). Buradan hareketle araştırmada şu hipotezler sınamaya çalışılacaktır:

- Üniversite öğrencileri, Adıyaman Üniversitesi'nin sosyo-kültürel açıdan olanaklarını yeterli bulmadıklarından, kampüs içerisinde serbest zamanlarını verimli geçirememektedir.
- Adıyaman Üniversitesi yeni kurulduğundan ötürü öğrenciler kendilerini üniversite okuduklarından dolayı şanslı hissetmemektedir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın ana evreni Adıyaman Üniversitesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmada olasılıklı (ihtimali olan) örneklem türlerinden tesadüfî yöntem kullanılarak örneklem çekilmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu, üniversite kampüsü bünyesindeki farklı fakültelerde/yüksekokullarda eğitim gören 160 erkek ve 231 kız öğrenci olmak üzere toplam 391 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma 2012–2013 eğitim-öğretim yılında Sosyoloji Bölümü 2. sınıf öğrencilerinin 'Bilimsel Araştırma Yöntemleri' dersinde hazırladıkları anketler aracılığıyla, kampüs içerisinde yer alan fakülte/yüksekokul öğrenci sayılarına orantılı olarak uygulanmıştır.

Anket soruları hazırlanmadan önce literatür araştırması yapılmış, araştırmanın amacına göre uygulanacak, kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşan anket formu düzenlenmiştir. Araştırma sonucunda uygulanan anketlerdeki veriler kontrol edilerek bilgisayara geçirilmiştir. Veriler SPSS 13.0 kullanılarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Türkiye’de 2006 yılından sonra üniversiteleşme oranlarında devrim niteliğinde bir değişimin yaşandığı söylenebilir. Hükümet politikası olarak görülen her ile en az bir üniversite açılması ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal temellere dayanmaktadır. 2006 yılından sonra Türkiye’de üniversiteleşme oranlarının %100’ün üstünde olduğu gözlenmektedir. Üniversiteler meslek anlamında gençleri sosyal yaşama hazırlayan temel kurumlar olarak tanımlanabilir. Sadece verilen lisans alanıyla ilgili eğitimin dışında, üniversite döneminin sunduğu çeşitli olanaklarda sosyal hayatın şekillenmesinde etken olan soyut dayanaklardır. Gençlerin topluma entegre olma süreçlerinde kuşkusuz kişilik yapısının oturduğu üniversite dönemindeki zaman dilimini nasıl değerlendirdiği önemlidir. Yeni kurulan ve kurumsallaşma açısından çok fazla eksikleri olan üniversitelerin eğitim açısından alt yapılarının yetersizliği söz konusu iken, yeni yaşam alanı yaratma adına kapalı ve açık alanların kullanımı ve tesis anlamında da eksiklikleri somut bir şekilde gözlenmektedir. Üniversite hayatına adım atan gençlerin günümüz modern yaşamının vazgeçilmez unsurlarından olan medya araçlarından öğrendikleri üniversite hayatıyla, karşılaştıkları üniversite hayatının aynı olmadığını görmeleri sosyal açıdan bir yıkım seviyesinde etki yaratmaktadır.

Yaptığımız araştırmada sosyo-kültürel yapılarına bağlı olarak, erkek öğrencilerin %41,9’unun ve kız öğrencilerin %54,3’ünün ailesiyle birlikte serbest zaman etkinliklerine katıldığını belirtmesi önemlidir. Öğrenci profiline baktığımızda Adıyaman Üniversitesi’ne gelen öğrencilerin daha çok çevre illerden geldiği gözlenmektedir. Bu anlamda lokal bir üniversite olma özelliği taşıdığı göz önünde bulundurulması gereken bir realitedir. Araştırmaya katılan gençlerin %59,3’ünün ailesinin kırsal kesimde ikamet ettiği araştırmada elde edilen bulgular arasındadır. O halde öğrencilerin serbest zamanı değerlendirilmeden ne anladıkları sorulması gereken bir sorudur. Düşük sosyo-ekonomik yapının hâkim olduğu kırsal kesim alanlarında mekanik dayanışmanın yoğun olarak yaşandığı, birçok etkinlikte ‘biz’ kültürünün hâkim olduğu aşikardır. Araştırmada elde edilen veriler ekseninde üniversite okurken gençlerin sadece 14,6’sının ailesinin yanında ikamet ettiği tespit edildiğinden,

‘üniversiteye geldikten sonra sosyal etkinlikleriniz arttı mı?’ sorusuna erkek öğrencilerin %47,2’sinin ve kız öğrencilerin 53,9’unun ‘hayır’ yanıtını vermesi düşündürücüdür (Tablo 1). Bu durumda öğrencilerin üniversite yaşantısı içinde - kaldı ki %84,4’ü aile yanında ikamet etmeyip, daha bireysel bir yaşantı içerisindeyler- serbest zamanlarını değerlendirmede sıkıntı yaşadıkları gözlenmektedir. Bu durumun temelinde, belirttiğimiz kapalı toplum yapısının hâkim olmasının yanında kuşkusuz ekonomik paradigmalarda da etkindir.

Araştırmaya katılan gençlerin %61’3’ü, ailesinin gönderdiği aylık para dışında devletten ve çeşitli kuruluşlardan burs almaktadır. Yine gençlerin ekonomik durumlarına bakıldığında aylık ellerine geçen paranın %56’3 oranında ihtiyaçlarını karşılamadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan gençlerin %50’sinin aylık ellerine geçen paranın 250 TL altında olması hayatı idame ekseninde, gençlerin sosyal etkinliklere katılmasını sınırlamaktadır. Tablo 1’de değindiğimiz hususlardan yola çıkarak düşük sosyo-ekonomik yapının ve mekanik dayanışmanın daha ağır bastığı düşünüldüğünde, maddi olanaklarla serbest zamanlarını değerlendirme arasında ters orantı aramak gerekir. Buradan hareketle daha çok üniversite öğrencilerinin maddi kaygı duymadan kurumsal yapılaşma ekseninde serbest zaman etkinliklerinden faydalanması gereklidir. Maddi unsurlar dâhilinde öğrencilerin sosyalleşmesi için önemli sorumluluk yine üniversitelerin sunduğu imkânlar çerçevesinde olmalıdır. Erkek öğrencilerin %55,3’ü ve kız öğrencilerin %63’2’si serbest zamanlarını verimli geçirdiğini düşünmemektedir. Tablo 2’de elde edilen veriler ışığında ekonomik temellerin yanında sosyal, kültürel ve yapısal sebeplerin serbest zamanı olumlu değerlendirmede etken olduğu söylenebilir.

Araştırmada fakülte/yüksekokul bağlamında öğrencilerin çoğunlukla yöneldikleri rekreasyon etkinlikleri arasında fazla bir fark olmadığı görülmektedir (Tablo 3). Ağırlıklı olarak öğrencilerin serbest zamanlarında eğitim ile ilintili zaman geçirdiği gözlenmektedir. Bu durum çerçevesinde öğrencilere sorduğumuz ‘üniversite kütüphanesini kullanıyor musunuz?’ sorusuna %95.7 oranında ‘evet’ yanıtı verilirken, ‘kütüphaneden yeterince yararlanıyor musunuz?’ sorusuna %90 oranında ‘evet’ yanıtı verilmiştir. Bu durum öğrencilerin serbest zamanlarını kapalı rekreasyon alanı diye belirttiğimiz kütüphaneleri ciddi bir oranda kullandığını göstermektedir. Yine farklı fakülte/yüksekokullarda eğitim gören öğrenciler çoğunlukla açık ve kapalı alanlarda yapılan sanatsal-kültürel ve eğlence içerikli etkinliklere katılmaktadırlar. Gençler için olmazsa olmaz diye düşündüğümüz sportif rekreasyon etkinliklerine katılımın düşük seviyede olduğu gözlenmektedir. Bunun temelinde yatan

Tablo 1: Cinsiyete Bağlı Olarak Üniversiteye Başladıktan Sonra Sosyal Etkinliklerin Artıp Artmama Durumu

Cinsiyet	“Üniversiteye başladıktan sonra sosyal etkinlikleriniz arttı mı?”				Toplam	
	Evet		Hayır		S	%
	S	%	S	%		
Erkek	84	52.8	75	47.2	159	100.0
Kız	105	46.1	123	53.9	228	100.0
Toplam	189	48.8	198	51.2	387	100.0

unsur üniversitenin yeterince tesisleşemediğini gösteren paradigmalardandır.

Kuşkusuz üniversitelerde gençlerin sosyalizasyon sürecinde etkili olan oluşumların başında öğrenci kulüpleri/toplulukları gelmektedir. Öğrencilerin ders dışındaki zamanlarını kampüs içerisinde pozitif olarak kullanabilmelerinde kulüplerin/toplulukların önemi yadsınamaz. Bu durum pasif ve aktif rekreasyon etkinlikleri içerisinde bulunma durumunu da ortaya çıkarmaktadır. Üniversite öğrencilerinin bir kısmı kulüplere/topluluklara üye olarak rekreasyon etkinliklerini düzenlerken bir kısmı da sadece pasif olarak katılımda bulunmaktadır. Bu açıdan her üniversitede yönetimin öğrenci kulüplerini/topluluklarını desteklediği ve bu tür oluşumların öğrenci ve üniversite yönetimi arasında güzel bir köprü kurduğu söylenebilir. Araştırmaya ka-

tilan üniversite öğrencilerinden erkek öğrencilerin %51,6'sının, kız öğrencilerin %70,4'ünün öğrenci kulüplerine/topluluklarına üye olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4). Toplumsal cinsiyet bağlamında kızların daha yoğun olarak kendilerini gerçekleştirme çabası içerisinde olduğu gözlenirken, toplamda %62,7'lik orana öğrencilerin kulüplerin/toplulukların bünyesinde yer aldığı gözlenmektedir. Yine yapılan araştırmada öğrencilerin %88,5 oranında topluluklarca yapılan açık ve kapalı alan rekreasyon etkinliklerini yetersiz bulduğu tespit edilmiştir. Buradan çıkarılması gereken temel sonuç, öğrencilerin serbest zaman etkinliklerine katılım noktasında imkânlar sunulduğu oranda istekli oldukları gözükmektedir.

Kuruluş yılı itibarıyla çok genç bir üniversite olan Adıyaman Üniversitesi açık ve kapalı alan rekreasyon alanlarının yetersiz

Tablo 2: Ekonomik Gelir Bağlamında Serbest Zamanı Verimli Geçirme Durumu

Aylık Ekonomik Gelir	"Serbest zamanlarınızı verimli geçiriyor musunuz?"				Toplam	
	Evet		Hayır		S	%
	S	%	S	%		
100-150 TL	19	45.2	23	54.8	42	100.0
151-200 TL	12	37.5	20	62.5	32	100.0
201-250 TL	46	35.1	85	64.9	131	100.0
251-300 TL	22	36.1	39	63.9	61	100.0
301-350 TL	26	50.0	26	50.0	52	100.0
351 TL ve daha fazla	19	41.3	27	58.7	46	100.0
Toplam	144	39.6	220	60.4	364	100.0

Tablo 3: Fakülte/Yüksekokul Bağlamında Serbest Zaman Etkinliklerine Yönelme

Fakülte/ Yüksekokul	"Meşgul olduğunuz serbest zaman etkinlikleri en çok hangi alanda toplanır?"														Toplam	
	Eğitim		Çeşitli Eğlenceler		Sanat ve Genel Kültür		Cemiyete Yapılan Yardım		Yaratıcılık		Spor		Diğer		S	%
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%		
Fen-Edebiyat Fakültesi	33	29.7	35	31.5	11	9.9	5	4.5	1	0.9	15	13.5	11	9.9	111	100.0
Eğitim Fakültesi	55	33.5	48	29.3	19	11.6	10	6.1	4	2.4	11	6.7	17	10.4	164	100.0
İktisadi İdari Bilimler Fk.	22	45.8	11	22.9	4	8.3	0	.0	1	2.1	6	12.5	4	8.3	48	100.0
Turizm İşl. ve Otlc. YO.	2	20.0	3	30.0	2	20.0	0	.0	1	10.0	2	20.0	0	.0	10	100.0
Sağlık Yüksekokulu	15	30.6	23	46.9	5	10.2	2	4.1	0	.0	1	2.0	3	6.1	49	100.0
Meslek Yüksekokulu	1	100.0	0	.0	0	.0	0	.0	0	.0	0	.0	0	.0	1	100.0
Toplam	128	33.4	120	31.3	41	10.7	17	4.4	7	1.8	35	9.1	35	9.1	389	100.0

Tablo 4: Cinsiyete Bağlı Olarak Öğrenci Topluluklarına Üyelik Durumu

Cinsiyet	"Üniversitenin öğrenci topluluklarının birine üye misiniz?"				Toplam	
	Evet		Hayır		S	%
	S	%	S	%		
Erkek	77	48.4	82	51.6	159	100.0
Kız	68	29.6	162	70.4	230	100.0
Toplam	145	37.3	244	62.7	389	100.0

olması ve var olan alanların da yeterince kullanılmaması söz konusudur. Kapalı alan rekreasyon etkinliklerinin olanaklı hale getirilmesi için bütçe, kaynak aktarımı gibi maddi unsurlar söz konusu iken, açık alan rekreasyon alanlarının yaratılmasında maddi unsurların yanında coğrafi yani çevresel etmenler de söz konusudur. Bu anlamda yapılacak yatırımların planlamasının iyi yapılması gereklidir. Üniversite öğrencilerinin, üniversiteden beklentilerinin yüksek olması, buna karşılık kurumsal araçların yetersizliği memnuniyet seviyesini düşürmektedir. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin %89,9'u ve kız öğrencilerin %91,3'ü gibi ciddi bir kesim, üniversitenin sosyal açıdan olanaklarını yeterli bulmamaktadır (Tablo 5). Bu durum ileri sürdüğümüz 'üniversite öğrencileri, Adıyaman Üniversitesi'nin olanaklarını sosyo-kültürel açıdan yeterli bulmadıklarından, kampüs içerisinde serbest zamanlarını olumlu geçirememektedirler' hipotezini doğrular niteliktedir.

Kampüs alanı içerisinde yaşam kalitesini arttırmak adına uygun ortamların yeterince oluşturulmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin ders dışında serbest zamanlarını değerlendirecek alanların olmaması, düşük sosyo-ekonomik yapıdan gelen gençlerin izolasyonunda etkilidir. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin %42'sinin, kız öğrencilerin %55'inin ders dışında üniversite içerisinde zaman geçirmemeleri (Tablo 6) gençlerin sosyalizasyonu, eleştirel ve yapıcı düşünme-hareket etme yeteneği yeterince geliştirmemektedir.

Yeni kurulan bir üniversite olması sebebiyle, öğrencilere yeterli imkânların sunulmadığı gözükmektedir. Bu sadece Adıyaman Üniversitesi için geçerli değildir. Tablo 1'de bahsettiğimiz 2006'dan sonra üniversiteleşme oranlarındaki ani artışa paralel olarak, aynı dönemde kurulmuş olan üniversitelerde de benzer sorunlar yaşandığı göz ardı edilemez. Duruma bu açıdan bakıldığında araştırmaya katılan gençlerin 'kampüs içerisinde olmaktan en çok mutlu hissettiğiniz yer hangisidir?' sorusuna verilen cevaplar oldukça çarpıcıdır: Erkek öğrencilerin %39'unun ve kız öğrencilerin %46,8'inin 'en çok mutlu hissettikleri yerin kampüs dışı olması' (Tablo 7); mevcut durumu çok iyi bir şekilde tahlil etmemizi sağlamaktadır. Ayrıca yapılan araştırmada üniversite öğrencilerine sorulan 'Adıyaman ilinde serbest zamanınızı değerlendirebileceğiniz yerlerin olup olmadığı' sorusuna da çarpıcı cevaplar verilmiştir. Erkek öğrencilerin %78,8'i, kız öğrencilerin %83,8'i 'Adıyaman'da serbest zamanlarını değerlendirebileceği alanların olmadığını' belirtmiştir. Bu durum mevcut yerel halk ile farklı illerden gelen öğrencilerin sosyal uyumluluk seviyelerini azaltan unsurlardandır. O halde öğrencilerin sosyo-kültürel ve eğitimsel olarak yeterince üniversiteli olamadıklarını söylemek yerinde olacaktır.

Öğrencilerin günümüz toplumlarında kuşkusuz üniversitede 'okumalarındaki' öncelikli argüman, iyi bir meslek ve iş imkanı elde etmektir. 'Okunulan' bölüm çerçevesinde belirttiğimiz

Tablo 5: Cinsiyete Bağlı Olarak Üniversitenin Sosyal Açıdan İmkânlarını Yeterli Bulma Durumu

Cinsiyet	"Üniversitenin sosyal açıdan olanaklarını yeterli buluyor musunuz?"				Toplam	
	Evet		Hayır		S	%
	S	%	S	%		
Erkek	16	10.1	142	89.9	158	100.0
Kız	20	8.7	209	91.3	229	100.0
Toplam	36	9.3	351	90.7	387	100.0

Tablo 6: Cinsiyete Bağlı Olarak Kampüs İçerisinde Ders Dışında Zaman Geçirme Durumu

Cinsiyet	"Kampüs içerisinde ders dışında zaman geçiriyor musunuz?"				Toplam	
	Evet		Hayır		S	%
	S	%	S	%		
Erkek	91	58.0	66	42.0	157	100.0
Kız	103	45.0	126	55.0	229	100.0
Toplam	194	50.3	192	49.7	386	100.0

Tablo 7: Cinsiyete Bağlı Olarak Kampüs İçerisinde En Çok Mutlu Hissedilen Yer

Cinsiyet	"Kampüs içerisinde kendinizi en çok mutlu hissettiğiniz yer neresidir?"																Toplam			
	Yemekhane		Bahçe/ Ders Arası		Spor Salonu		Kütüphane		Kafe		Konferans Salonu		Laboratuvar		Mescit		Kampüs Dışı		S	%
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%				
Erkek	7	4.4	7	4.4	18	11.3	15	9.4	30	18.9	10	6.3	7	4.4	3	1.9	62	39.0	159	100.0
Kız	20	8.7	7	3.0	4	1.7	23	10.0	37	16.0	11	4.8	19	8.2	2	0.9	108	46.8	231	100.0
Toplam	27	6.9	14	3.6	22	5.6	38	9.7	67	17.2	21	5.4	26	6.7	5	1.3	170	43.6	390	100.0

Tablo 8: Fakülte/Yüksekokul Bağlamında Üniversite Okumaktan Ötürü Şanlı Hissetme Durumu

Fakülte/ Yüksekokul	“Üniversiteye başladıktan sonra sosyal etkinlikleriniz arttı mı?”				Toplam	
	Evet		Hayır		S	%
	S	%	S	%		
Fen-Edebiyat Fakültesi	46	41.4	65	58.6	111	100.0
Eğitim Fakültesi	84	50.9	81	49.1	165	100.0
İktisadi İdari Bilimler Fk.	12	24.5	37	75.5	49	100.0
Turizm İşletm. ve Otlc. YO.	4	40.0	6	60.0	10	100.0
Sağlık Yüksekokulu	13	25.5	38	74.5	51	100.0
Meslek Yüksekokulu	1	100.0	0	.0	1	100.0
Fen-Edebiyat Fakültesi	1	100.0	0	.0	1	100.0
Toplam	161	41.5	227	58.5	388	100.0

kültürel hedefe ulaşmada kuşkusuz kurumsallaşmış araç üniversite ve orada alınan eğitimidir. Eğer üniversite öğrencileri aldıkları lisans eğitiminin sonunda kültürel hedeflere ulaşma noktasında kaygı ve sıkıntı içerisinde bulunursa, diğer bütün unsurların önemsiz olduğu gözükenecektir. Bu unsurların tatmini hususunda sıkıntı içerisinde girmedikleri takdirde, hayata hazırlanma adına yaşam kalitesini arttıracak unsurların hiç de göz ardı edilemeyeceği gözlenecektir. Belirtilen fakültelerden mezun olan öğrencilerin iş imkânı üç aşağı beş yukarı değişiklik gösterse de, toplumsal yaşamda iş ve yer bulmaları olasıdır. İlgili üniversitede okumayla şanslı görüp görmeme arasındaki ilişkide farklı sosyolojik temeller aranmalıdır. Bu üniversitede okumaktan dolayı şanslı olduğunu düşünen %41,5 oranındaki kesimin çoğunlukla ailevi, ekonomik, sosyal ve daha köklü bir üniversiteye yerleşememe gibi unsurları göz önünde bulundurduğu gözden kaçırılmamalıdır. Fakülteler/yüksekokullar nezdinde baktığımızda %58,5 oranında bir çoğunluğunun, yeni açılan bir üniversitede okuduğu için mutsuz olduğu gözükmektedir (Tablo 8). Bu gençler, Türkiye'nin farklı büyük-küçük üniversitelerinde aynı bölümleri okuyan gençlerin her açıdan kendilerine göre avantajlı olduğunu düşünmektedirler. Bu anlamda 'yeni kurulan bir üniversite olması sebebiyle öğrenciler, kendilerini üniversite okuduklarından dolayı yeterince şanslı hissetmemektedir' hipotezi evetlenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yeni açılan üniversitelerin kurumsallaşma aşamaları göz önünde bulundurulduğunda kampüs yaşamı adına en çok olumsuz etkilenen kesim kuşkusuz üniversite öğrencileridir. Türkiye'de üniversite seçiminde puanlama sistemi etkili olduğundan köklü üniversitelerde yer bulmak oldukça zordur. İstihdam standartlarına bakıldığında orta ve alt sınıfta yer alan kesimin kültürel hedeflere ulaşmak için kullanacakları kurumsal araçlar kuşkusuz üniversitelerdir. Toplumun orta ve alt sınıfında genel kanı iyi bir iş elde etmek için üniversite okumanın şart olduğudur. Üniversiteleşme oranının çok fazla olduğu günümüz toplum yapısında düşük puan alan öğrencilerin çeşitli sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı ikamet edilen ile yakın bir üniversiteyi tercih etmeleri, araştırmamızda ve incelenen literatürde yapılan

araştırmalarda göze çarpmaktadır. Bu anlamda yeni açılan üniversitelerin çoğunluğunun lokal bir yapılanmanın dışına çıkamadığı gözlenmektedir. İş kaygısıyla birlikte yeni açılan üniversitelerin yapısal ve sosyal açıdan yetersizlikleri söz konusu olduğundan, öğrencilerin üniversitede 'okumaktan' pek de mutlu olmadıkları söylenebilir. Buradan hareketle 'Adıyaman Üniversitesi de yeni kurulmuş bir üniversite olduğundan ötürü üniversite öğrencileri, kendilerini üniversitede 'okuduklarından' dolayı yeterince mutlu hissetmemektedir' hipotezi doğrulanır niteliktedir. Umutsuzluğun ve mutsuzluğun hakim olduğu bir üniversite yaşantısının ardından, sosyal hayatta tutunmanın pek de sağlıklı olamayacağı belirtilebilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun 'üniversitenin sosyal açıdan olanaklarını yeterli bulmadığı, ders dışında kampüs içerisinde zaman geçirmediklerini belirtmeleri ve buna bağlı olarak serbest zamanlarını verimli geçirmediklerini düşünmeleri' hipotezimizi evetlemektedir. Ayrıca kurumsal gelişmenin temelini öğrenci ve öğretim görevlisi sayısına endeksleyen üniversitelere kuşkusuz araştırmada en güzel cevabı verenler, yine öğrencilerdir. Üniversite öğrencilerinin 'kampüs içerisinde kendinizi en çok mutlu hissettiğiniz yer' ile ilgili yarı açık uçlu soruya verdikleri %43,6'lık oranla 'kampüs dışı' cevabının iyi tahlil edilmesi gereklidir. Adıyaman ili ekseninde kampüs dışı cevabı değerlendirildiğinde üniversite öğrencilerinin %81,7'sinin 'Adıyaman ilinde serbest zamanlarını değerlendirecek alanların' olmadığını düşünmesi, yerel yönetimlere çok fazla sorumluluklar yüklemektedir. Belki de 'nasıl bir toplum/gençlik istiyoruz?'un temelleri buradan yola çıkılarak atılmalıdır. Sadece belli bir eğitim alan 'mekanik' bir toplum mu, yoksa sorgulayan, düşünen, katılımcı bir toplum mu?

Pozitif gençlik gelişimi düşünüldüğünde mesleki eğitim alanlarına verilmesi gereken önemin yanında kuşkusuz rekreasyon alanlarına da günümüz toplumlarında yeterince önem verilmelidir. Üniversite içerisinde açık ve kapalı rekreasyon alanlarının tek bir açıdan değil terapötik, sanatsal, kültürel, sportif açılardan düzenlenmesi ve kullanıma uygun zeminin yaratılması gereklidir. Tüketici toplum yapısından ziyade koruyucu toplum yapısını savunan açık alan rekreasyon etkinliklerinin bireyleri

özgürleştirici yanına da dikkat edilerek, gençlerin sosyal yaşama uyumlarının kolaylaştırılması için alanlar yaratılmalıdır.

Sonuç olarak ülkemizde, araştırmanın örneği olan Adıyaman ilinde ve Adıyaman Üniversitesi'nde gençlerin açık ve kapalı alan rekreasyon etkinliklerine katılım alanları ve araçları yok denecek kadar azdır. Üniversitenin hâlihazırdaki faaliyetleri, süpervizyon eşliğinde açık ve kapalı alanın amaçlı olarak (gençlerin sosyalizasyonu, katılımı, eleştirel ve yapıcı düşünme-hareket etme yeteneği) kullanımına izin verecek biçimde planlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Amman, T., Aykora, E., Tekin, G., & Kılıç, M. (2010). Açık ve kapalı alan rekreasyoncularının denetim odağı ve benlik tasarımı açısından karşılaştırılması. *Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 1-13.
- Aslantürk, Z. & Amman, M.T. (2009). *Sosyoloji: Kavramlar, kurumlar süreçler, teoriler* (6.Baskı). İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Barcelona, R. J. & Young, S. J. (2010). The role of municipal park and recreation agencies in enacting coach and parent training in a loosely coupled youth sport system. *Managing Leisure*, 15(3), 181-197.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A., & Dinç, Y. (2009). *Boş Zamanlar ve Rekreasyon Yönetimi: Örnek Animasyon Uygulamaları* (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Jackson, E. L. (1986). Outdoor recreation participation and attitudes to the environment. *Leisure Studies*, 5(1), 1-23
- Kılıç, M. (2008). Rekreasyonun suçu önlemedeki işlevinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Kılıç, M. (2011). *Serbest zaman etkinliklerinin (rekreasyonun) çocuk suçluluğunun önlenmesindeki işlevinin incelenmesi*. 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, İstanbul Çocuk Vakfı Yayınları, 106-121.
- Kılıç, M. & Öztürk, E. (2011). Yükseköğretim çerçevesinde öğrenci konseplerinin fonksiyonist-çatışmacı yaklaşımlar açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011)*, 3(14), 2097-2103.
- Köktaş, K.Ş. (2004). *Rekreasyon: Boş zamanı değerlendirme* (3.Baskı). Ankara: Nobel.
- Kraus, R. (1979). *Social recreation: A group dynamics approach*. London: The C. V. Mosby Company.
- Özgüç, N. (1994). *Turizm coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Schuster, K. R. & Dobbie, D. (2011). Tagging walls and planting seeds: creating spaces for youth civic action. *Journal of Community Practice*, 19(3), 234-251.
- Tekin, A. (2009). *Rekreasyon*. Muğla: Ata Ofset Matbaacılık
- Tekin, M., Yıldız, M., Akyüz M., & Uğur, A.O. (2007). Karaman yükseköğrenim kredi ve yurtlar kurumunda kalan üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılım ve beklentilerinin incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi* 9(1), 121-135.
- Tezcan, M. (2010). *Sosyolojiye giriş* (5. Baskı). Ankara: Anı Yayınları.
- Witt, P.A. & Crompton, J. L. (2003). Positive youth development practices in recreation settings in the United States. *World Leisure Journal*, 45(2), 4-11.